

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)
SSN Małgorzata Bednarek (sprawozdawca)
SSN Adam Roch

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego,
w sprawie A.R.

skazanego z art. 286 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 4 kwietnia 2023 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z dnia 13 lipca 2021 r., sygn. akt II AKa 242/18,

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 7 maja 2018 r., sygn. akt IV K 5/17,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 7 maja 2018 r., o sygn. IV K 5/17, Sąd Okręgowy w Łodzi uznał W.K., S.R. i A.R. za winnych tego, że:

w okresie od stycznia 2004 roku do września 2016 roku w Ł., działając wspólnie i w porozumieniu, w krótkich odstępach czasu i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadzili Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Warszawie do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w postaci pieniędzy w łącznej kwocie 1.262.869,74 złotych, co stanowi wielką wartość, w ten sposób, że w celu uzyskania comiesięcznych kwot dofinansowania do wynagrodzenia i refundacji składek na ubezpieczenie społeczne zatrudnionych pracowników niepełnosprawnych w „L.” sp. jawna z/s w Ł., składając wnioski o takie dofinansowanie wprowadzali w błąd także Fundusz co do spełnienia przewidzianych w przepisach prawa warunków i przesłanek do otrzymania tegoż dofinansowania ze środków Funduszu, albowiem niżej wymienione osoby nie świadczyły pracy ma rzecz w/w Spółki lub świadczyły ją w wymiarze niższym, niż wynikający z dokumentów przedłożonych Państwowemu Funduszowi Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Warszawie, przy czym oskarżeni S.R. i A.R. z popełnienia przestępstwa uczynili sobie stałe źródło dochodu, czym działali na szkodę Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Warszawie, przy czym doprowadzili do wypłat:

- 1.za okres od stycznia 2011 roku do lutego 2011 roku na osobę L.R. kwoty 2.404,56 zł;
- 2.za okres od stycznia 2009 roku do lutego 2011 roku na osobę W.R. kwoty 29.927,53 zł oraz za okres od stycznia 2008 roku do października 2008 roku i za grudzień 2008 roku kwoty 3.650,67 zł (refundacja składki na ubezpieczenie społeczne);
- 3.za okres od lutego 2008 roku do kwietnia 2008 roku oraz od stycznia 2009 roku do stycznia 2011 roku na osobę C.P. kwoty 20.237,46 zł oraz za okres od lutego 2008 roku do października 2008 roku i za grudzień 2008 kwotę 3.148,27 zł (refundacja składki na ubezpieczenie społeczne);

- 4.za okres od stycznia 2011 roku do lutego 2011 roku na osobę K.A. kwoty 1.202,74 zł;
- 5.za okres od listopada 2006 roku do lutego 2011 roku na osobę S.R. kwoty 54.797,31 zł oraz za okres od stycznia 2008 roku do października 2008 roku i za grudzień 2008 roku kwoty 3.750,50 zł (refundacja składki na ubezpieczenie społeczne);
- 6.za okres od września 2014 roku do listopada 2014 roku na osobę S.C. kwoty 3.375 zł;
- 7.za okres od czerwca 2011 roku do lutego 2015 roku oraz od sierpnia 2015 roku do września 2015 roku na osobę M. P. kwoty 58 690,80 zł;
- 8.za okres od czerwca 2009 roku do lutego 2011 roku na osobę A.S. kwoty 22.455.18 zł;
- 9.za okres od września 2014 roku do stycznia 2016 roku na osobę D.K. kwoty 19.125 zł;
10. za okres od października 2014 roku do lipca 2015 roku oraz od października 2015 roku do maja 2016 roku na osobę S.W. kwoty 16.976,40 zł;
11. za okres od grudnia 2015 roku do maja 2016 roku oraz od lipca 2016 roku do września 2016 roku na osobę J.W. kwoty 4.050 zł;
12. za okres od sierpnia 2007 roku do marca 2011 roku na osobę B.O. kwoty 22.710,98 zł oraz za okres od stycznia 2008 roku do października 2008 roku i za grudzień 2008 roku kwoty 3.704,45 zł (refundacja składki na ubezpieczenie społeczne);
13. za okres od stycznia 2011 roku do października 2015 roku na osobę S.T. kwoty w wysokości 64.073,71 zł;
14. za okres od lipca 2007 roku do lipca 2014 roku na osobę T.M. kwoty w wysokości 33.933,95 zł oraz za okres od stycznia 2008 roku do lipca 2008 roku kwoty 2.327,20 (refundacja składki na ubezpieczenie społeczne);

15. za okres od listopada 2013 roku do października 2014 roku na osobę H.W. kwoty w wysokości 14.297,55 zł;
16. za okres od stycznia 2011 roku do czerwca 2015 roku na osobę J.K. kwoty 53 335,56 zł;
17. za okres od marca 2004 do stycznia 2012 roku na osobę D.W. kwoty 45.590.03 zł oraz za okres od stycznia 2008 roku do października 2008 roku i za grudzień kwoty 3.282,04 zł (refundacja składki na ubezpieczenie społeczne);
18. za okres od stycznia 2011 roku do kwietnia 2013 roku, czerwiec 2013 roku oraz od października 2013 roku do listopada 2013 roku na osobę J.G. kwoty 38.203.37 zł;
19. za okres od marca 2006 roku do czerwca 2007 roku, od sierpnia 2008 roku do października 2009 roku oraz od stycznia 2011 roku do lutego 2011 roku na osobę E.S. kwoty 43.623,07 zł oraz za okres od sierpnia 2008 roku do października 2008 roku i za grudzień 2008 roku kwoty 995.95 zł (refundacja składki na ubezpieczenie społeczne);
20. za okres od lipca 2012 roku do kwietnia 2016 roku na osobę M.K. kwoty 59.364,28 zł;
21. za okres od maja 2015 roku do maja 2016 roku na osobę B.K. kwoty 14.625 zł;
22. za okres od maja 2014 roku do września 2015 roku na osobę E.Ż. kwoty 26.328, 64 zł;
23. za okres od grudnia 2013 roku do maja 2016 roku na osobę W.C. kwoty 30.432,96 zł;
24. za okres od września 2013 roku do maja 2016 roku na osobę D.K. kwoty 15.379,80 zł;

25. za okres od stycznia 2011 roku do maja 2016 roku na osobę M.C. kwoty 81.215.69 zł;
26. za okres od stycznia 2011 roku do kwietnia 2015 roku na osobę B.W. kwoty 54.610,27 zł;
27. za okres od stycznia 2004 roku do kwietnia 2004 roku oraz od lipca 2004 roku do maja 2016 roku na osobę S.K. kwoty 133.251.56 zł oraz za okres od stycznia 2008 roku do października 2008 roku i za grudzień kwoty 3.673.76 zł (refundacja składki na ubezpieczenie społeczne);
28. za okres od stycznia 2011 roku do maja 2016 roku na osobę J.S. kwoty 73.829.18 zł;
29. za okres od stycznia 2011 roku do czerwca 2014 roku na osobę M.J. kwoty 57.342,58 zł;
30. za okres od stycznia 2011 roku do września 2015 roku na osobę K.K. kwoty 80 613,44 zł;
31. za okres od listopada 2010 roku do lipca 2014 roku na osobę P.S. kwoty 60.333,22 zł tj. przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Sąd I instancji nadto w stosunku do skazanych S.R. i A.R. uwzględnił w kwalifikacji prawnej przypisanego występku treść art. 65 §1 k.k.

Za przypisany występpek powołując się na treść art. 294 §1 k.k. i art. 33 § 2 k.k. Sąd I instancji wymierzył skazanej W.K. karę 1 roku pozbawienia wolności warunkowo ją zawieszając na okres próby 2 lat oraz karę grzywny w wymiarze 150 stawek dziennych, ustalając wysokość stawki dziennej na 50 zł.

W oparciu natomiast o treść przepisu art. 294 §1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. i art. 33 § 2 k.k. Sąd Okręgowy w Łodzi wymierzył S.R. i A.R. kary po 2 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę grzywnę w wymiarze po 300 zł stawek dziennych ustalając wysokość stawek dziennych na 50 zł.

Na podstawie art. 46 §1 k.k. Sąd a quo orzekł następnie wobec skazanych obowiązek solidarnego naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem poprzez zapłatę na rzecz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Warszawie w kwocie 1.262.869,74 zł.

Od powyższego wyroku apelację wywiódł obrońca A.R. i W.K., któremu powołując się na treść art. 427 §2 k.p.k. oraz art. 439 §1 pkt 10 k.p.k. zarzucił naruszenie prawa procesowego w postaci prowadzenia postępowania przez Sąd I instancji i wydania wyroku pomimo, iż oskarżony A. R. nie miał obrońcy w warunkach istnienia okoliczności określonych w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą.

W pkt III wniesionego środka odwoławczego zaskarżonemu wyrokowi w oparciu o przepis art. 438 pkt 2 k.p.k. zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych. Natomiast w oparciu o treść art. 438 pkt 3 k.p.k. zarzucił naruszenie przepisów art. 6 k.p.k. w zw. z art. 78 §1 i 1a k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k. oraz art. 424 §1 pkt 1 k.p.k. oraz art. 167 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k.

Obrońca zaskarżonemu wyrokowi zarzucił również obrazę prawa materialnego a to art. 65 k.k. i art. 286 §1 k.k.

W wywiedzionym środku odwoławczym wniósł również o przeprowadzenie wskazanych przez siebie dowodów.

Stawiając powyższe zarzuty skarżący wniósł o uniewinnienie obojga oskarżonych względnie zastosowania instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary wynikającej z treści art. 60 § 6 pkt 4 k.k. wnosząc tym samym o orzeczenie jedynie kary grzywny.

W drugim alternatywnym wniosku wniósł o obniżenie kary orzeczonej wobec A.R. do 1 roku pozbawienia wolności i orzeczenie względem niego środka probacyjnego w postaci warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności na okres próby 2 lat, a w stosunku do W.K. obniżenie kary pozbawienia wolności do 6 miesięcy pozbawienia wolności orzeczenie środka probacyjnego w

postaci warunkowego zawieszenia wykonania kary na okres jednego roku, a także obniżenie kary grzywny.

Apelację również wniósł obrońca skazanego S.R..

Sąd Apelacyjny w Łodzi następnie wyrokiem z 13 lipca 2021 r., sygn. II AKa 242/18 zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że orzeczone wobec oskarżonych S.R. i A.R. kary pozbawienia wolności obniżył do 1 (jednego) roku i 6 (sześciu) miesięcy a w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi utrzymał w mocy orzekając jednocześnie o kosztach sądowych.

Kasację od powyższego wyroku wniósł obrońca A.R. i na podstawie art. 526 §1 k.p.k. i art. 523 § 1 k.p.k. oraz art. 439 §1 pkt 2 k.p.k. zaskarżonemu wyrokowi zarzucił mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia rażące naruszenie przepisów postępowania:

1. poprzez prowadzenie postępowania przed sądem II Instancji i wydanie zaskarżonego wyroku w składzie sądu, który był nienależycie obsadzony, z uwagi na udział w nim Sędziego Sądu Okręgowego w Łodzi P.U. delegowanego do orzekania w Sądzie Apelacyjnym w Łodzi a od dnia 26.04.2021 orzekającego jako Sędzia Sądu Apelacyjnego w Łodzi, powołanego na ten urząd postanowieniem Prezydenta RP z dnia 25.04.2021 Nr [...] (opublikowanym w Monitorze Polskim z 2021 r. poz. 399) poprzedzonym wydaniem opinii przez Krajową Radę Sądownictwa z dnia 11.10.2018 r. Nr [...], w składzie ukształtowanym w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), co powoduje, że postępowanie prowadzone przed sądem II Instancji, jak i zaskarżony wyrok dotknięte są rażącym naruszeniem prawa procesowego stanowiącym bezwzględną przyczynę odwoławczą opisaną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.;
2. art. 6 k.p.k., art. 167 k.p.k. w zw. z art. 201 k.p.k. i art. 170 § 1 pkt 2 i 3 k.p.k. poprzez nieuwzględnienie wniosku dowodowego obrońcy zawartego w apelacji; pisemnego wniosku z dnia 18.03.2021 r. uniemożliwienie na rozprawie

w dniu 07.07.2021 r. zadania biegłym psychiatrom pytań złożonych w piśmie obrońcy z dnia 29.06.2021 r., a także nieuwzględnieniu złożonego ustnie na rozprawie w dniu 07.07.2021 r. ponownego wniosku o przeprowadzenie dowodu z pisemnej opinii dwóch biegłych lekarzy psychiatrów na okoliczność stanu zdrowia psychicznego oskarżonego A. R. w części okresu zarzuczonego mu czynu, tj od grudnia 2015 r. do listopada 2017 r. oraz możliwości prowadzenia samodzielnej obrony w postępowaniu przygotowawczym i przed sądem I instancji - co spowodowało ograniczenie zakresu przeprowadzonego dowodu tylko do wpływu przyjmowanych przez oskarżonego leków na możliwość prowadzenia samodzielnej obrony w postępowaniu przed sądem I instancji, przez co wydana pisemna opinia biegłych P.G. i J.W. z dnia 23.12.2020 r. oraz ustna opinia wydana na rozprawie w dniu 07.07.2021 r. jest niepełna, co w konsekwencji spowodowało, że w zaskarżonym wyroku nie rozpoznano podniesionego przez obrońcę w apelacji zarzutu naruszenia przez Sąd I Instancji art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. polegające na prowadzeniu postępowania przez Sąd I instancji i wydania wyroku w sytuacji, gdy oskarżony A. R. nie miał obrońcy na skutek naruszenia przez Sąd I Instancji art. 6 k.p.k. w zw. z art. 78 § 1 i la k.p.k. poprzez wydanie na rozprawie w dniu 27 marca 2017 r. postanowienia o nieuwzględnieniu wniosku oskarżonego o ustanowienie obrońcy z urzędu w warunkach istnienia okoliczności określonych w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k., co stanowiło bezwzględną przyczynę odwoławczą, a nadto pomimo że oskarżony w sposób należyty wykazał, iż nie może ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny, przez co naruszono prawo oskarżonego do obrony, a tym samym uchybienie to miało wpływ na treść wyroku sądu I Instancji oraz zaskarżonego wyroku sądu II Instancji;

3. art. 6 k.p.k., art. 167 k.p.k. w zw. z art. 201 k.p.k., art. 170 § 1 pkt 2, 4 i 5 k.p.k., art. 409 k.p.k. oraz art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. polegające na nierozważeniu zarzutu apelacji i nieuwzględnieniu wniosku dowodowego obrońcy z dnia 26.05.2021 r., a także nieuwzględnieniu wniosku obrońcy z dnia 13 lipca 2021 r. o wznowienie przewodu sądowego i przeprowadzenie dowodu z

- uzupełniającej opinii biegłego z zakresu rachunkowości przedsiębiorstw na okoliczności wskazane w tezie dowodowej postanowienia z dnia 7 lutego 2019 r., przez co wydana pisemna opinia biegłego R. P. z dnia 8 lipca 2019 r. jest niepełna, co w konsekwencji miało istotny wpływ na zakres nałożonego na oskarżonych na podstawie art. 46 § 1 k.k. obowiązku naprawienia szkody, w tym na zakres wydanego na podstawie art. 415 k.p.k. tytułu wykonawczego.
4. art. 410 k.p.k. poprzez nieuwzględnienie jako podstawy do wydania wyroku pisma obrońcy złożonego w Sądzie Apelacyjnym w Łodzi w dniu 03.10.2019 r. zawierającego załączniki w postaci dowodów naprawienia przez oskarżonych szkody w postaci potwierdzenia przelewu wykonanego przez oskarżonego A.R. w dniu 19.03.2019 r. w kwocie 126.400 zł oraz potwierdzenia trzech przelewów z dnia 10.05.2019 r. w kwocie 44.516,27 zł; 187.686,34 zł oraz 9.023,08 zł wykonanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi (działający na wniosek i w imieniu oskarżonych) z tytułu zwrotu należnej oskarżonym nadpłaty świadczeń na ubezpieczenie społeczne, bezpośrednio na konto pokrzywdzonego - co miało istotny wpływ na zakres nałożonego na oskarżonych na podstawie art. 46 § 1 k.k. obowiązku naprawienia szkody, w tym na zakres wydanego na podstawie art. 415 k.p.k. tytułu wykonawczego, a także na pominięcie tej okoliczności, którą sąd winien uwzględnić stosując określone w art. 53 § 2 k.k. dyrektywy wymiaru kary i w konsekwencji zastosować art. 295 § 2 k.k., którego jednak niezastosowanie miało istotny wpływ na wymiar kary, poprzez niezastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary na podstawie art. 60 § 6 pkt 4 k.k. w sytuacji naprawienia przez oskarżonych szkody w znacznej części - w łącznej kwocie 367.625,69 zł;
5. art. 415 k.p.k. poprzez wydanie tytułu wykonawczego (stanowiącego punkt 3 wyroku Sądu I Instancji w związku z punktem 2 zaskarżonego wyroku Sądu II Instancji) nakładającego solidarnie na oskarżonych A.R., W.K. i S.R. obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, poprzez zapłatę na rzecz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Warszawie kwoty 1.262.869,74 zł, tj. w zakresie przekraczającym wysokość pozostałej jeszcze do naprawienia szkody w kwocie 895.244,05 zł, z uwagi na

fakt, że oskarżony A.R. naprawił szkodę w dniu 19.03.2019 r. w kwocie 126.400 zł oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi dokonał naprawienia szkody poprzez przelew środków w dniu 10.05.2019 r. w kwocie 44.516, 27 zł; 187.686,34 zł oraz 9.023,08 zł (należnych oskarżonym z tytułu zwrotu nadpłaty świadczeń na ubezpieczenie społeczne), bezpośrednio na konto pokrzywdzonego PFRON, przez co wyrządzona przestępstwem szkoda została naprawiona w łącznej kwocie 367.625,69 zł - co ma istotny wpływ na zakres nałożonego na oskarżonych, na podstawie art. 46 § 1 k.k. obowiązku naprawienia szkody.

Zaskarżonemu wyrokowi obrońca A.R. zarzucił ponadto rażące naruszenie prawa materialnego mające istotny wpływ na treść orzeczenia w postaci:

- a) art. 46 § 1 k.k. poprzez orzeczenie środka kompensacyjnego nakładającego na oskarżonych A.R., W.K. i S.R. obowiązek solidarnego naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, poprzez zapłatę na rzecz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Warszawie kwoty 1.262.869,74 zł, (wobec utrzymania punktem 2 zaskarżonego wyroku Sądu II Instancji punktu 3 wyroku Sądu I Instancji), tj. w zakresie przekraczającym wysokość pozostałej jeszcze do naprawienia szkody w kwocie 895.244,05 zł, w sytuacji, w której oskarżony A.R. naprawił szkodę w dniu 19.03.2019 r. w kwocie 126.400 zł oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi dokonał naprawienia szkody, działając na wniosek i w imieniu oskarżonych poprzez przelew środków w dniu 10.05.2019 r. w kwocie 44.516,27 zł; 187.686,34 zł oraz 9.023,08 zł (należnych oskarżonym z tytułu zwrotu nadpłaty świadczeń na ubezpieczenie);
- b) art. 295 § 2 k.k. poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji, w której oskarżeni naprawili szkodę w znacznej części w łącznej kwocie 367.625,69 zł., którą to okoliczność sąd winien uwzględnić stosując określone w art. 53 § 2 k.k. dyrektywy wymiaru kary, a niezastosowanie tego przepisu miało istotny wpływ na wymiar kary, poprzez niezastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary na podstawie art. 60 § 6 pkt 4 k.k.

Stawiając powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi, w stosunku do wszystkich oskarżonych na podstawie art. 435 w zw. z art. 518 k.p.k. i art. 536 k.p.k.

i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Odpowiedź na kasację złożył prokurator, w której wniósł o uznanie kasacji za oczywiście bezzasadną i tym samym jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja obrońcy okazała się częściowo zasadna co skutkowało uchyleniem w zaskarżonej części wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi i przekazaniem sprawy w części dotyczącej A.R. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy uwzględniając kasację obrońcy oskarżonego miał na względzie zasadnie przedstawiony zarzut oznaczony lit. b, choć wnioski, które wywiódł obrońca z tak postawionego zarzutu, na obecnym etapie nie mogą prowadzić w sposób jednoznaczny do uznania, iż w niniejszej sprawie doszło do zaistnienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej o jakiej mowa w art. 439 §1 pkt 10 k.p.k.

Wskazać bowiem należy, że w pisemnej apelacji obrońca oskarżonego A.R. zarzucił sądowi I instancji obrazę art. 167 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. poprzez nieprzeprowadzenie przez sąd z urzędu dowodu z pisemnej opinii dwóch biegłych lekarzy psychiatrów na okoliczność stanu zdrowia psychicznego oskarżonego A.R. w części okresu zarzucanego mu czynu, tj. od grudnia 2015 r. do listopada 2017 r. oraz możliwości prowadzenia samodzielnej obrony w postępowaniu przygotowawczym i przed sądem I instancji, z uwagi na fakt, że oskarżony przyjmował w tym czasie codziennie silne leki psychotropowe, co w znacznym stopniu ograniczało jego poczytalność. Poza podniesionym zarzutem obrońca złożył wniosek dowodowy o zasięgnięcie opinii dwóch biegłych lekarzy psychiatrów na okoliczności podniesione w wyżej przytoczonym zarzucie. Na rozprawie 6 października 2021 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi dopuścił dowód z opinii dwóch biegłych psychiatrów celem ustalenia czy oskarżony A.R. mógł w sposób prawidłowy i skuteczny podjąć czynności obrończe – ograniczając treść opinii do skutków zażywania przez oskarżonego leków.

Biegli psychiatrzy wydali opinię w zakresie wskazanym przez sąd II instancji. Następnie obrońca zwrócił się o wezwanie biegłych na rozprawę celem wydania ustnej opinii uzupełniającej przedstawiając sądowi listę 27 pytań jakie zamierzał zadać biegłym. Sąd odwoławczy powołując się na treść art. 170 § 1 pkt 2 i 3 k.p.k. w efekcie oddalił wnioski o wydanie uzupełniającej opinii przez biegłych psychiatrów dopuszczając do możliwości zadania biegłym tylko dwóch pytań jakie zamierzał zadać obrońca biegłym psychiatrom. Pominięte przy tym zostały pytania obrońcy, które zmierzały do ustalenia stanu zdrowia psychicznego oskarżonego.

Obrońca w dalszym toku postępowania odwoławczego ponowił wniosek w tym zakresie. Sąd odwoławczy ponownie go oddalił. W wydanym postanowieniu sąd II instancji ograniczył się w podstawie faktycznej wydanego postanowienia tylko do wpływu przyjmowania środków farmakologicznych na zdrowie psychiczne oskarżonego. Podstawą tak oddalonego wniosku dowodowego w efekcie była treść art. 170 §1 pkt 2, 4, 5 k.p.k.

Otóż pokrótce wskazany sposób procedowania nad wnioskiem dowodowym obrońcy, pozbawienie go w ten sposób prawa zadawania pytań biegłym w celu ustalenia tak istotnej kwestii jak stan zdrowia psychicznego oskarżonego i związana z nim możliwość prowadzenia samodzielnej obrony stanowi o naruszeniu prawa do obrony, o którym mowa w art. 6 k.p.k. i pozostaje w oczywistej sprzeczności z zasadą kontrydiktoryjności, która wymaga stosowania w przebiegu całego postępowania sądowego.

Sąd bowiem procedując w taki sposób dokonał *de facto* merytorycznej analizy treści pytań, wątpliwości i uwag kierowanych do biegłych, a w jej wyniku ustalił, iż pozbawione są one znaczenia dla rozstrzygnięcia i nieprzydatne dla stwierdzenia danej okoliczności, przy czym sugestia taka nie ma potwierdzenia, ani w treści postanowienia oddalającego wniosek, ani w treści uzasadnienia wyroku.

Z tych też powodów omawiany zarzut Sąd Najwyższy uznał za zasadny i uchylił zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi i przekazał sprawę oskarżonego A.R. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W dalszym toku postępowania sąd odwoławczy ponownie winien rozpoznać wniosek obrońcy oskarżonego w przedmiocie zasadności uzyskania uzupełniającej opinii psychiatrycznej i tym samym umożliwienie oskarżonemu A.R. i jego obrońcy możliwości zadawania pytań biegłym.

Pozostałe podniesione w kasacji zarzuty nie były podstawą uchylenia zaskarżonego wyroku.

Wskazać w tym miejscu należy, że nie sposób zgodzić się z zarzutem skarżącego co do zaistnienia przesłanki wskazanej w art. 439 § 1 pkt. 2 k.p.k. (szerzej co do sposobu rozumienia przesłanki określonej w art. 439 §1 pkt 2 k.p.k. patrz postanowienie z 28 grudnia 2022 r. sygn. IV KK 477/22). Brak jest bowiem podstaw prawnych do apriorycznego założenia, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa, której kształt został określony ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd

z udziałem takiego sędziego jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Skarżący, poza powołaniem się na uchwałę 3-ch połączonych izb Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., o sygn. BSA 1-4110- 1/20 – jak słusznie zauważył prokurator w odpowiedzi na kasację - nie wskazał, aby w niniejszym postępowaniu zaistniały konkretne okoliczności naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności przez sędziego Sądu Apelacyjnego w Łodzi P.U., orzekającego w niniejszej sprawie. Nie przytoczył jakichkolwiek okoliczności potwierdzających domniemanie, że po stronie tego sędziego istnieje okoliczność, która skutkowałaby uznaniem, że cechował go brak bezstronności i niezawisłości.

W tym miejscu koniecznym jest przywołanie treści wyroku z 20 kwietnia 2020 r., o sygn. U 2/20 Trybunału Konstytucyjnego, który stwierdził, że wskazana uchwała Sądu Najwyższego jest niezgodna z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm. OTK-A 2020, poz. 61 (Dz. U. z 2020 r. poz. 376)). Nie zmieniają tego faktu także, powoływane w skardze kasacyjnej, poglądy zawarte w postanowieniu I KZ 29/21 Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 roku (w: OSNK 2021/10/41), i w tym zakresie zgodzić się należy z poglądem prawnym zawartym w postanowieniu Sądu Najwyższego z 23 września 2021 r., sygn. IV KZ 37/21, zgodnie z którymi od strony formalnej nie ma bowiem instrumentów prawnych po stronie jakiegokolwiek organu, w tym i Sądu Najwyższego, służących do tego, by weryfikować i negować orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w aspekcie ich obowiązywania, potencjalnych intencji Trybunału w zakresie orzekania, czy wreszcie poddawać kontroli poszczególne składy sędziowskie, w których orzeczenia te były wydawane. Takie analizy, niezależnie od podłoża, pozostają pozbawione podstaw prawnych. Obowiązujący w polskim prawie przepis art. 190 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Przyjmuje się przy tym, że żaden organ nie posiada uprawnień do weryfikacji oraz nierespektowania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Chodzi tu również o weryfikację, czy dane orzeczenie zostało wydane w sposób prawidłowy, a więc m.in. przez należyty skład orzekający, w ramach odpowiedniej procedury. Co więcej, zauważa się, że norma określona w art. 190 ust. 1 ustawy zasadniczej jest normą samowykonalną, która implikuje obowiązek uwzględnienia z urzędu treści orzeczenia w toku rozpoznawania sprawy, a nadto

obowiązek respektowania i wdrażania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez wszystkich adresatów.

Nie można też przyjąć, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r. jest orzeczeniem nieistniejącym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 listopada 2021 r., sygn. akt IV KO 86/21, LEX nr 3251718).

Zdaniem więc Sądu Najwyższego jedynym dopuszczalnym trybem badania okoliczności powołania sędziego pod kątem spełnienia przez niego wymogów niezawisłości i bezstronności – do czego zmierza skarżący formułując tak postawiony zarzut - jest w przypadku sędziów sądów powszechnych tryb określonym w art. 42a ust. 3 ustawy z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych. W niniejszej sprawie oskarżony i jego obrońca mogli skorzystać z tego trybu w oparciu o przepis art. 7 ust. 3 ustawy z 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1259 – zw. dalej ustawa z 9 czerwca 2022 r.). Z treści tego przepisu bowiem wynikało, że w ciągu 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy z 9 czerwca 2022 r. oskarżony A.R. i jego obrońca byli uprawnieni do złożenia wniosku w trybie art. 42a ust. 3 i n. ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych. Z prawa tego nie skorzystali, a na etapie postępowania odwoławczego nie kwestionowali również okoliczności związanych z powołaniem sędziego Sądu Apelacyjnego w Łodzi – P.U. – składając chociażby wniosek w trybie art. 42 §1 k.p.k. w zw. z art. 41 §1 k.p.k. Sąd Najwyższy przy braku przedmiotu kontroli, a więc odpowiedniego orzeczenia podjętego w trybie art. 42a ust. 3 i n. ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych względnie w trybie art. 41 §1 k.p.k. i bez wykazania przez skarżącego jakichkolwiek okoliczności wskazujących na brak bezstronności sędziego w danej sprawie – nie może samodzielnie badać i przeprowadzać z urzędu na tą okoliczność dowodów- szukając jednocześnie podstaw faktycznych do zakwestionowania bezstronności sędziego orzekającego w danej sprawie, której orzeczenie końcowe byłoby następnie zaskarżone kasacją. Taki sposób procedowania byłby niedopuszczalny z punktu widzenia treści art. 523 k.p.k.

Tak więc zarzut powyższy podniesiony przez obrońcę nie był podstawą orzeczenia kasatoryjnego w niniejszej sprawie.

Z uwagi na wagę naruszenia, która była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, a która w efekcie doprowadziła do uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi - powołując się na treść art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. ograniczono rozpoznanie kasacji do wyżej stwierdzonego uchybienia podniesionego na wstępie rozważań, gdyż było to wystarczające do wydania orzeczenia w niniejszej sprawie. Wskazać przy tym należy, że rozpoznanie pozostałych zarzutów sformułowanych w kasacji byłoby przedwczesne. Sąd

Najwyższy jednocześnie ustosunkował się do podniesionego zarzutu pierwszego sformułowanego w kasacji obrońcy skazanego z uwagi na jego doniosłość.

Na marginesie jedynie należy wskazać, że sąd ponownie rozpoznający sprawę w postępowaniu odwoławczy winien mieć w polu widzenia również okoliczności podniesione przez obrońcę a odnoszące się do sposobu wyliczenia szkody i wysokości jej faktycznego naprawienia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

[SOP]

[as]